

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 21. De iis, à quibus debet Eleemosyna corporalis fieri de præcepto,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

fatis facend. Deo per penitentiam: non autem homini per
 restitutionem. Oppositum tamen, quod Petrus à Navar. tenet
 in lib. 3. de restitutione cap. 1. num. 133. admiserim, non modò
 in casu quo quis ratione officij aut ob acceptum stipendium
 speciali obligatione tenetur prospicere indemnitati necessi-
 tem parientium, prout Medina & Navar. concedunt: sed etiam
 quo quis in extrema necessitate constitutus, iure suo petens
 auctorem habere contendens ex bonis diuitis, quantum re-
 quiritur ad subueniendum suæ præsentis indigentiae, diues ipse
 reluctatur. Nam cum is qui in tali necessitate constitutus
 est ius habeat, ut ex bonis diuitis tantum capiat, quàm suæ
 indigentiae sat est: meritò id prædicto modo impediens, dici
 potest iniuriam facere, ac iustitiam violare, perinde ac dicitur
 is, qui quempiam alium habentem ius ad rem aliquam, im-
 pedit indebitè, ne eandem ipse obtineat. Cui doctrinæ con-
 sequens est: eidem diuiti incumbere obligationem refarci-
 endi damna, quæ ex tali facto suo secuta fuerint, quorum suf-
 ficientem causam culpabiliter dat contra iustitiam.

267. Porro quod diues possit à iudice cogi ad subueniendum
 extremè indigenti significauit D. Thomas 2. 2. q. 118. art. 4. ad
 2. cum debitum legale vocauit illud, quo diuites ad talem
 subuentionem tenentur: & ita notauit ibidem Caietanus, &
 sentiant plures alij quos refert Couar. in lib. 3. var. resolut. c. 14.
 num. 5.

Habet etiam Caiet. extremè indigentem, qui nec peten-
 do, nec implorando Iudicis officium obtinere potest id quo
 indiget ad subleuandam suam indigentiam, posse illud pro-
 pria autoritate capere, siue clam, siue aperte. *quamquam sem-
 per vitandum est scandalum, siue villosurti, aut rapinae vitio.* Quæ
 est doctrina D. Thomæ in præced. quest. 32. art. 7. ad tertium &
 quest. 66. art. item 7. & post ipsum Soti in lib. 5. de iust. & iure
 quest. 3. art. 4. Fundamentum verò est, quod ius gentium quo
 ciuilia sunt rerum dominia, non potuerit præiudicare facul-
 tati, quæ cuiuslibet competit, ut suæ extremæ indigentiae possit
 prouidere ex iis, quæ à natura ad illam subleuandam ordina-
 ta sunt. Quod tamen aduerte non procedere, si enim quo ca-
 peret, in parem necessitatem conuiceret: quia in eo casu alter
 non tenetur ei subuenire. Nam quando cætera sunt paria,
 melior censetur esse conditio possidentis.

Addit verò Sotus, non licere propria autoritate idem
 facere in necessitate graui: quia etiam si diues adeò abundet,
 ut possit & debeat subuenire talem necessitatem patientis;
 tamen multi alij sunt egeni, diuersis locis, ac temporibus oc-
 currentes, in pari necessitate constituti: quibus subuenire
 conuenientius esse iudicabit. Quod quidem arbitrio ipsius
 relictum esse cõletur eo ipso, quod præceptum elemosynæ
 datur sine determinatione ad certam circumstantiam. Acce-
 dit quod si a libertas daretur egenis, pateret via furtis, & rap-
 inis: si quidem facile quisque putaret se grauem pati neces-
 sitatem, & alium superflua habere, quæ possit ad subleuan-
 dam indigentiam suam capere.

Cæterum eadem ratione qua dictum est licere necessita-
 tem extremam patienti capere alienum ad eam subleuan-
 dam, dici quoque potest, idem licere alteri qui videns talem
 necessitatem ipsius, nequit ei de suo subuenire. Quæ doctri-
 na D. Thom. 2. 2. quest. 32. & 66. vtrouique art. 7. ad 3. & post ip-
 sium Soti lib. 5. de iust. & iure quest. 3. art. 4. ad 3. Medina in Cod.
 de elemosyna quest. 4. §. Reducendo, & Gabr. in 4. dist. 16. qu. 4.
 art. 2. conel. 3. E ratio est: quia si potest per se licitè capere,
 poterit quoque pro ipso alius qui tenetur quo modo licitè
 potest, ei subuenire. Cavendum est tamen in ea re scandalū,
 & ne is à quo capitur constituatur in simili necessitate: nam
 ei fieret alioquin iniuria. Vnde Navar. in Enchir. cap. 17. numero
 153. quod vxor potest de bonis mariti elemosynam facere
 extremè indigenti: limitat addès, quod cauere debet, ne ob
 id maritus ipse egeat extremè. Extra necessitatem autem
 extremam ut addit ibidem Medina; nemini licitum est de a-
 lienis bonis indigenti subuenire, sine consensu veri domi-
 ni expresso aut rationabili: et præsumpto: quia secundum A-
 postolum, Non sunt facienda mala, ut eueniant bona. ad Ro.
 3. tuncq; furtum committeretur accipiendo alienum inui-
 to domino.

268. In ead. questio. docet Medina, quod notandum est pro
 praxi, illicitum esse habenti propria & sufficientia bona, acci-
 pere de bonis alius diuitis, ut patienti extremam neces-

sitatem taliter subueniat, ut ipse illi de bonis suis propriis ia-
 tam det, & ab aliis diuitibus absentibus, aut subuenire nolen-
 tibus, tantumdem accipiat, ut de alienis simul & suis suble-
 uet eiusmodi necessitatem. Ratio est, quia sicut non est licitum
 alicui aliena sine domini licentia subripere ad subueni-
 endum propria necessitati, si alius habeat vnde subueniatur
 nec ad subueniendum alienæ necessitati.

Ad quod facit illud D. Augustini relarum in cap. Forrè
 14. quest. 5. Fortè aliquis cogitat, multi sunt Christiani diui-
 tes auari & cupidi, non habebit peccatum, si suum illis ab-
 stulero, & pauperibus dederò. Vnde enim illi nihil bonia-
 gunt, mercedem habere poterò. Sed huiusmodi suggestio à
 Diaboli caliditate suggeritur. Nam si totum tribuat pau-
 peribus, quod abstulerat, addit potius peccatum (alienando
 scilicet non suum) quam minuat. Neque refert quod in illo
 casu obligatio subueniendi tali pauperi concernat omnes
 illos diuites, nec fiat illi iniuria, cum de bonis ipsorum id
 agitur, quod ipsi agere deberent. Nam si hoc excusaret il-
 lum qui de propriis bonis ratam dat ad subueniendum ext-
 remè indigentem, excusaret pari ratione, nihil de illis dantem:
 sed tantummodò ex alienis subuenientem: quia tunc etiam
 id ageret quod alij de quorum bonis accipit, deberent age-
 re. Nec responderi potest obligationem tantum esse subue-
 niendi pro rata. Nam ea imponitur sine eiusmodi restrictio-
 ne, etiam si conditionata sit. Quod ut melius intelligas, ad-
 uerte duplicem esse obligationem, qua quis tenetur ad ali-
 quid: vnam absolutam directè concernentem singulos, ita ut
 ex eo, quod vnus illam obseruet, alius non excusetur: talis
 est obligatio diuinorum & Ecclesiasticorum mandatorum,
 quæ fidelibus dantur obseruanda à singulis: alteram verò
 conditionem, qua tenetur quis ad aliquid, si alius id non fa-
 cia; non item alio id faciente: talis est quæ communis est
 aliquam directè concernit, non item singulos qui de ea sunt.
 In cuius exemplum adfert Medina eam, quæ imponitur ho-
 mini ducendi vxorem ad finem multiplicandi genus huma-
 num: quæ obligatio quando ab aliquibus sufficiens et comple-
 tur, cæteri non censentur illius violatione peccare: cum
 verò nullus est qui complere velit, omnes quos eadem ob-
 ligatio tangit, peccant: nam certum est tali violatione com-
 mitti peccatum. Quod quidem communitati sit tribuere, ut
 nullus de eadem in particulari peccet, absurdum est dicere:
 ac cur vnus potius, quam alter peccate dicatur, nulla est ra-
 tio: cum omnes & pariter obligentur, & pariter transgredi-
 antur obligationem. Itaque si essent decem diuites videntes
 pauperem fame perentem, nullusque ipsorum ei succorre-
 ret, omnes & singuli peccarent mortaliter; sicut si in aliqua
 Ecclesia, inquit Medina, plures Sacerdotes obligati sint; non
 plus vnus quam alius, ad dicendum vnam Missam in die Pa-
 schæ, & nullus eam dicat, vnusquisque eorum peccat: quia et-
 iam si nullus absolutè teneretur tunc dicere, tenebatur tamè
 conditionaliter; nempe aliis non dicentibus.

CAPVT VIGESIMVM PRIMVM.

De iis à quibus debet elemosyna corporalia fieri de
 præcepto.

SVMMARIVM.

- 269 Extra necessitatem extremam fieri debet elemosyna ab iis qui di-
 uitiarum habent proprietatem, & liberum vsum.
 270 Possunt aliquando tutores, & curatores elemosynam facere de
 bonis minorum, quorum curam gerunt.
 271 Differentia inter vxorem, filium, Religiosum, & seruum: tum
 quoad subiectionem, tum quoad bona temporalia in ordine ad facien-
 dam elemosynam.
 272 Quatenus iidem possint facere elemosynam.
 273 Possunt modicas de præsumpto Superioris consensu.
 274 Possunt etiam de concessis ad se sustentandum: illud quod sibi sub-
 traxerint erogare.
 275 De bonis suis castrensibus, aut quasi castrensibus possunt filij fa-
 cere elemosynam: & quæ sint talia bona: de aliis bonis non i-
 tem.
 276 Vxor potest facere propria autoritate elemosynam de bonis pa-
 trisfamilias: & quando possit, de iis quæ lucratur.
 277 Quando elemosyna facta ab inferiori sine autoritate Superio-
 ris inducat obligationem ad restitutionem.

278 Vxor de bonis sibi communibus cum marito potest eleemosynam facere in huius utilitatem, siue corporalem siue spiritualem.

279 Quando possit cum marito absens est.

280 Quando cum marito amens, aut status est.

281 Quando sanguine sibi proximè iuncti possit ex iisdem bonis subuenire.

282 Quando vxor ob mariti iniquum usum bonorum communium, possit ex illis sibi accipere.

283 Quas eleemosynas facere possit, qui familia religiose caput est.

EX dictis in præced. cap. satis constat in extrema necessitate faciendum esse eleemosynam ab illis omnibus qui possunt, siue de suo, siue de alieno.

Extra eam necessitatem verò ab illis qui substantiam huius mundi habent, ut loquitur D. Ioan. in 1. epist. cap. 3. hoc est, qui diuites sunt habentes dominium & proprietatem diuitiarum, & liberam earum dispositionem. Nam de propriis tantum debet extra necessitatem extremam eleemosyna fieri, ut in sequenti cap. docebitur: nec potest quis rem eam quæ alteri subicitur, siue eiusdem consensu alienare, & per consequens nec eleemosynam de ea facere. Quod D. Thomas docens 2. 2. question. 32. art. 8. distinguit quatuor genera personarum, quæ ob subiectionem impediuntur facere eleemosynam: nempe vxores, quæ sunt in potestate maritorum; filij, qui in potestate parentum: serui, qui in potestate dominorum: & Religiosi, qui in potestate suorum Prælatorum. Omnes enim hi eleemosynam facere non debent de re secundum quam subiciuntur, nisi in extrema pauperum necessitate in qua communia sunt omnia, vel de Superiorum suorum consensu.

270. Addit Medina in Cod. de eleemosyna question. quarta in initio, ut mente captos, ita & pupillos, ac minores, qui tutoribus & curatoribus subiciuntur. Quoad quos solum monendum est ex eodem autore in fine eiusdem questionis, de ipsorum debito aut presunto sensu, eosdem tutores, & curatores posse pauperibus subuenire, officiumque pietatis, & fraternæ charitatis taliter exercere, qualiter illi si ad ultimum ætatis essent, exercere deberent. Nec enim censenda est cura seu tutela committi contra bonos mores, & contra pietatem erga pauperes habendam. Addit etiam idem Medina, illos quorum bona sunt ipso facto confiscata, ut reorum læsæ maiestatis, siue dignitatis, ut hereticorum; siue humane ut rebellium. Sed id diffinitatem habet minuendam per illud quod in libro de iurisdictione capite 27. docendum est de lege pœnalis; eam non obstat quominus rei, bonorum suorum dominium retineant, donec interuenierit Iudicis sententia criminis declaratoria. De quatuor autem prius memoratis generibus, aliquot documenta tradenda tractandaque occurrunt pro præxi.

Documenta de eleemosyna qua fieri potest ab vxore, aut filio, aut seruo, aut Religioso.

SECTIO PRIOR.

271. **P**rimum est; Non esse parum illorum omnium subiectionem, sed aliorum maiorem esse, aliorum minorem: vxorum enim minima omnium est; aliorum minorem: vxorum enim minima omnium est. Nam eæ in multis rebus dominantur, & cum viris quasi diuisum habent imperium. Et enim ipsæ de communi consuetudine, domesticis ac minoribus negotiis præstant: sicut viri forensibus & maioribus. Quæ consuetudo consentanea est naturæ, cum creata sit femina ut esset vitæ sociæ viri, non autem ancilla, sicut nec domina. Vnde nec de capite viri, nec de pedibus, sed de latere formata est: ut iuxta se ponendam cognosceret, quam de suo latere sumptam didicisset, ut notatum à D. Augustino, refertur à Magistro sentent. lib. 2. distinct. 18. Filiorum autem subiectio minor est, quam Religiosorum; quia illi non parum habent libertatis: hi verò, per obedientiam & votum se totos arbitrio suorum Prælatorum addiderunt. Et denique minor est subiectio Religiosorum quam seruorum seu mancipiorum; quia in illis genus quoddam libertatis inuenitur; in hoc consistens, quod imperium Prælatorum sit politicum, quod refertur ac ordinatur ad commodum & utilitatem subditorum, iuxta illud Apost. ad Heb. 13. Obedite præpositis vestris, & subiacete eis: ipsi enim peruegilant tanquam rationem pro animabus vestris redditori. Domini verò in seruis imperium habent,

& potestatem tanquam in suam possessionem; ideoque ordinant & referunt eorum operas, in propriam suam utilitatem, non autem illorum commodam: sicque maxima omnium est subiectio seruorum: de qua legi potest Sotus in 4. de iust. & iure q. 2. art. 2.

Secundum documentum est differentiam quoque cerni inter quatuor prædicta personarum genera, quoad bona temporalia, de quibus fieri potest eleemosyna, nam vxor habet dominium suæ dotis & suæ portionis bonorum quæ durante matrimonio acquiruntur. Filij verò non sunt domini paternorum bonorum, etiam si ius ad illa habeant. Religiosi autem professi, nullum ius nec dominium habent in particulari, etiam si habeant in communi. Serui denique ius, aut dominium bonorum siue in communi siue in particulari nullum habent.

Item vxores, & filij etiam dum subiciuntur viris & patribus, possunt habere bona aliqua sua, secundum quæ non subiciantur illis: consequenterque possunt de talibus facere eleemosynam; siue eorum quibus subduntur licentiâ, siue expressa siue etiam tacita ex D. Thom. in cit. art. 8. quem sequuntur non modo ipsius interpretes sed etiam Paludanus & Richardus in 4. distinct. 15. ille quest. 3. art. 6. & hic art. 2. quest. 6. itemque Abulens. ad cap. 6. D. Matth. quest. 57. & 58. & Syluæ. in verbo eleemosyna quest. 5. aliique communiter. Religiosi verò professi & serui (secus de famulis qui liberi sunt, & sibi acquirere possunt ut bene in sequenti quest. 56. monet Abulensis) quidquid acquirunt, vel monasteriis vel dominis suis acquirunt; unde extra casum extremæ necessitatis, eleemosynam facere non possunt, siue consensu expresso vel rationabiliter presunto Prælatorum, vel dominorum suorum: sicut nec possunt vxores & filij de bonis quæ maritis vel patribus subiciuntur. Cuius doctrinæ D. Thomas ibidem, rationem hanc adfert: quod hic sit ordo naturalis, ut inferiora, secundum regulam superiorum regantur iis in quibus subiciuntur. Ut igitur talis ordo seruetur in largitione eleemosynæ, non debet ab eo quia tibi subicitur, de illis fieri in quibus subicitur, nisi quantum illi fuerit à Superiore commissum.

273. Tertium documentum est: eiusmodi commissionem præsumi rationabiliter in duobus casibus. Prior est quando res quæ dantur sunt parui momenti, & quæ communitè consueverunt dari illis pauperibus qui eleemosynas ostentim petunt: nam in talibus rebus non est necessarium requirere Superioris sui voluntatem. Quæ rationabiliter etiam tunc esse præsumitur cum quid tale prohibet expressè ex Abulen. in cit. quest. 59. & Nauar. in Enchir. cap. 17. num. 153. atque ex aliis quos refert Petrus à Nauar. in lib. 3. de restitut. cap. 1. num. 83. quia vero simile est ipsum id facere, ne subditi eleemosynas tribuant extra modum consuetum. Quamquam si crederent ipsum verè nollet, & faciant, etiam consuetam & moderatam, deberent à faciendâ abstinere, ut iudem addunt iuxta c. Quod Deo 33. qu. 5. Nec refert quod ibi sermo sit tantum de vxore: quia de cæteris idem pari ratione: immo & maiore dici potest: sicut dicit Abulensis de filiis q. 58. & de seruis & famulis q. 59. ad c. 6. D. Matthæi.

274. Posterior casus est, quando Superiores dant aliquid certum subditis suis, ut ex illo se alant, aut aliter in proprios usus insumant: censetur enim ipsis liberum relinquere, ut si quid velint sibi subtrahere in pauperum eleemosynam, id faciant. Sic ergo quando seruo quotidie cibi potusve taxata portio conceditur à domino; id quod ille per abstinentiam subtraherit sibi ex eadem portione, censetur tacito interpretatio quoque domini consensu ei relicta: ita ut possit illud dare in eleemosynam: Et pari ratione ex Abulen. in cit. question. 59. si vnoquoque die dominus à seruo certum pensum exigat, aut certum laboris diuturni pretium, censetur etiam tacite consentire, ut quod idem seruus amplius acquisierit, sit eiusdem: ita ut illud tanquam proprium, non requisito domini consensu, possit in eleemosynam dare. Nisi forte tantum abstinentiæ, aut laboris assumeret, ut inde immineret ei mortis aut grauis ægritudinis periculum, aliudue in seruitio domini notabile detrimentum. Simili exceptione limitanda etiam est parcitas vxoris in simili casu (quo scilicet ei à viro certa portio pro quotidiano victu taxata esset ex Nauar. in seq. n. 154.) nempe dummodo ea non sit in præiudicium familiaris. Nonnunquam enim fit, ut non tantum sibi, sed etiam filiis & famulis

suberat ac minuat de necessitatibus, ut sibi lucretur: quod ei non licet in damnum aliorum, prout bene nota Petrus à Navar. *lib. 3. de rescriptis. c. 1. num. 88.* Sicitem filij ex Navar. in *Enchir. ca. 17. num. 157.* Itemque Religiosi ex Medina, in *cit. q. 4. §. Idem dicatur:* ac tum vtrique illi, tum etiam serui ex Syl. in *verbo Elemosyna. q. 5. in initio.* cum peregrinantur, aut in scholis versantur, possunt de bonis à Superioribus ad se sustentandum concessis, dare elemosynam: quia putandum non est eosdem Superiores tam feueros esse, ut quando prædicta ratione suis illis inferioribus bona tradunt, ipsos in nullo velint pauperibus subuenire. Id quod procedit ex Abulensi in *seq. q. 60.* non tantum cum Superior inferiori assignauerit certam pecuniam, quam putauit ei sufficere ad moderatam sustentationem: sed etiam cum relictum est ipsius libertati id expendere quod honestè ipsi suffecerit; quia eo ipso, quod talibus conceditur licentia manendi in scholis, aut peregrinandi, censetur quoque concessa faciendi quæ honestè & piè solent scholares, & peregrinantes facere argumento cap. Præterea. De officio deleg. dum modo tamen feruetur moderatio, excessusque vitetur quem probabiliter Superior videatur non probaturus; de quo certa regula dari non potest sed relinquatur prudentis arbitrio. Addiderim ex eodem fundamento, casum in quo aliquis talium, elemosynam etiã largam ex bonis sui Superioris alicui dederit, illam multum indigentibus, conceptã prudenter ex circumstantiis magna spe, quod Superior ipse id ratum habeat; ut quia aliter est ei consanguinitate, aut amicitia maximè coniunctus.

275. Quartum documentum est: bona de quibus filij possunt elemosynam facere propria auctoritate, & sine consensu patris esse castrensia, & quasi castrensia. Dicuntur verò castrensia quæ filius acquirerit in bello, ut stipendium, & prædã iusti belli ex Abul. in *cit. quest. 58.* atque id quod de genti in militia donatur occasione militiae, à parentibus cognatis aut alijs; ac quidquid aliud acquirerit in militia, illud non acquirat nisi militasset. ex Syl. *in verbo Peculium numero primo.* Quasi castrensia autem bona filiorum dicuntur, quæ illi acquirunt ex officio publico: puta à Medici, Advocati, Magistri, & similibus sine sit salarium publicum, sine non. Nam ut contra eundem Sylvestrum nota Petrus à Navar. in *cit. cap. 1. num. 68.* satis est quod causa ob quam datur, sit publica, ut ars vel scientia; licet salarium non sit publicum: sicut satis est ad castrensia quod accipiuntur occasione militiae, etiam si non datur ut publicum salarium. Dicitur etiam quasi castrensia quæ à filio familiae Clerico, acquiruntur ex officio suo Clericali, vel ex beneficio Ecclesiastico. Nam ea non pertinere ad patrem, omnes fateri notat idem author in *seq. num. 71.* De cæteris bonis quæ acquirerint filij, nequeunt ipsi, sicut nec de alijs bonis parentum elemosynam facere: quia quoad ea parentibus subiciuntur: prout in sequenti lib. 2. c. 2. sect. in fine dicitur.

276. Quintum documentum est: bona de quibus vxores possunt elemosynam facere propria auctoritate sine mariti consensu esse: tum paraphernalia: quo nomine à Grecis sumptum, significantur ut Navar. habet in *Enchir. cap. 17. num. 153.* quæ vxor dum nubit in suos usus sibi reseruat præter dotem, quam marito dat pro oneribus matrimonij. Tum etiam propria luca, id est, ex eodem Navar. in *sequent. num. 155.* illa quæ vxor à qua maritus dotem accepit sufficere ad onera matrimonij, lucratur per rem quam nouit texendi, aut faciendi, aut acui pingendi, vendendi, & emendi aut aliam similem; nõ deferendo debitam domus administrationem. Quod documentum habetur ex D. Thoma 2. 2. *quest. 32. art. 8. ad 2.* communiterque à Theologis scholasticis, & sumulariis receptum esse habet Syl. in *verbo Elemosyna num. 8.* Intelligendum autem est ut monet Navar. in eodem numero 155. dummodo propria familia verè talibus bonis non egeat: quia ex præcepto charitatis subueniendum est. Primò domesticis, iuxta c. Non satis distinct. 86. tenerurque marito cooperari in ferendis oneribus matrimonij. Dummodo item consuetudo, aut lex specialis provincie vel ciuitatis non sit in contrarium; ut esse censetur ea, quæ in quibusdam locis, teste Syl. *in verbo Paraphernalia,* fert ut omnia bona mulieris mobilia sint vtrique coniugi communia, vnde sequetur ut vxor nulla habeat paraphernalia de quibus pro arbitrio disponere possit. Quinto ut obseruatum est ab Abulensi *ad cap. 6. D. Marth. quest. 57.*

consuetudo quod vxor habeat bona paraphernalia apud paucas gentes est; sed communiter consuetum est, ut quidquid vxor habet quando assumitur in matrimonium sine sit proprie dos, siue non, computetur nomine dotis, & totum pertineat ad viri administrationem. Accipiendum est autè propositum documentum non de deducendo expensas necessarias ad eandem vxoris honestam sustentationem: quoniam eas maritus debet ratione dotis & obsequiorum, ut loco cit. monet Syl. Addens aliam esse rationem vxoris, quæ non dedit sufficientem dotem pro oneribus matrimonij: quia debet cooperari viro vsque ad supplementum onerum, & quod supererit de lucro, erit ipsius non mariti.

Sextum documentum est. Accipientes elemosynam ab eis, qui potestari aliterius subduntur, factam de eis in quibus subduntur non interueniente requisito talis Superioris consensu, teneri ad restitutionem Ratio est, quia non acquiescunt rei acceptæ dominium: quando quidem acceperunt illam ab eo, à quo alienari non potuit. Quod si accipientes nolint vel nequeant restituere, id tenentur facere qui dederit, nisi impotentia excuset ipsos: ut communiter excusant Religiosos & Seruos, cum illi monasterio, & hi domino acquiescant quidquid acquirunt: aut cerè nisi eius quod dederunt, habuerint proprietatem, sicut habet pupilli, & minores bonorum suorum: vxores, bonorum dotalium: & filij, bonorum aduentitiorum, seu donatorum illis ab alio quam à patre aut quam de bonis patris. In his enim casibus non distrahunt alienum; quamuis peccantur distrahendo sine consensu eorum, ad quos administratio spectabat.

Aduerte tamen quia pater bonorum aduentitiorum filij, & maritus bonorum dotalium vxoris atque communium seu acquiritorum durante matrimonio, non habet administrationem nudam: sicut habet tutor, aut curator bonorum pupilli vel minoris: *vsque acceptam in eorum tantum, non in suam utilitatem:* sed eam habet cum usufructu: restitui debere eorumdem bonorum fructus distractos, sine ipsius patris, aut mariti consensu: qui inde contra suam voluntatem, ut supponimus, illis fraudatur. De qua Petrus à Navar. in *lib. 3. de rescript. c. 69. & quinq. sequentibus,* excipiens vnum casum in illo numero 69. quoad bona aduentitia: nempe cum donata fuerint filiis cum conditione, quod patri non acquiratur usufructus eorum; de talibus enim perinde ac de castrensibus, liberum est filio disponere.

Casus in quibus vxor potest elemosynam facere de bonis sibi communibus cum marito.

SECTIO POSTERIOR.

Septimum documentum est, præter casus, qui ex antecedentis intelligentur dari aliquos in quibus sine peccato, & obligatione ad restitutionem, vxores possunt elemosynam facere de bonis sibi cum marito communibus: de quibus casibus Petrus à Navar. in eodem cap. 1. late, à numer. 93. ad 163.

Primus est, cum in eo vultit ageret rem viri; ut ad liberandum eum ab aliquo damno temporali: sicut ex *lib. 1. Regum. cap. 25.* fecit prudens Abigail, datis panibus, & certis alijs rebus Dauidi, ut auerteret eum à deleione domus mariti sui Nabal.

Secundus est, quem ratione à pari, aut etiam à fortiori Navar. in *Enchir. cap. 17. num. 154.* confirmat ex præcedentibus, & Petrus à Navar. in eodem cap. 1. num. 83. approbat citans Sylvestrum & Gabrielem; cum maritus est malignus, seu crudelis, & sceleratus: illaque oculè largitur moderatas elemosynas, ut ab eo ira Dei auerterat, & ut eum suã diuinã gratiã illuminet, conuertatque ad penitentiam (dummodo caueat eiusdem mariti scandalum, seu ne inde ei det occasionem magis peccandi) etiam si credat, ut addit Syl. in *verbo Elemosyna, num. 8.* quod si ipse tale quid seiret, id isti displiceret.

Tertius casus est, quem pro Paludano contra Navar. propugnat Petrus à Navar. in eodem cap. 1. num. 86. & 87. quando maritus absens est, nec suo loco relinquit dispensatorem: quia nisi aliud per Superiorem fuerit statutum, deficiente viro, mulier est velut caput filiorum propriæque domus gubernatrix. Quate marito absente, cum aliud per ipsum, aut per Superiorem non statutum, illa suscipit gubernationem domus & tanquam gubernatrix, licet non ordinaria, potest elemosynas, sicut

sicut & alias non magni momenti dispensationes, facere; cui necius; nec ratio detur quæ aliud exigat.

Quartus casus est, quem idem auctores notant: Cum maritus fuerit amens: tunc enim dum marito tutor non assignatur à Iudice, vxor administrationem habet, eadem ratione qua in casu præcedente. Quod autem Paludan. & Sylu. volunt hunc casum extendendum esse ad fatuum, Petrus à Nauarr. in cit. num. 87. censet limitandum, vt non procedat nisi tanta sit fatuitas, vt arbitrio viri prudentis, maritus ipse egeat curatore. Nam ex eo tantum quod is stultè imprudenterque se gerat, non potest vxor eo ipso, quod prudentior sit, se in administrationem ingerere.

Quintus casus, quem habet etiam Petrus à Nauarr. in seq. num. 159. cum pater, aut mater vxoris aut filij prioris matrimonij egerit, etiam si non extremè. Tunc enim si via iuridica ad eorum subuentionem maritus adduci non potest sine scâdalo, aut ribus aliisque inconuenientibus, vxor ipsa potest illos sustentare ex suis bonis, vel dotalibus vel communibus: quia parentes & filij ius habent petendi alimenta à filia, & à matre: ideoque maritus administrationem habens talium bonorum tenetur ministrare illis necessaria: (computando etiam vxori tanquam alienatæ ex bonis eius) quod dum non præstat, quasi bellum iniuste ex sua parte gerit; vnde fit vt rationabiliter lædatur, auferendo occultè ab eo illud quod habet in sua potestate: cõquodquidem sine inconuenienti non potest iuridicè cogi cessare à tali iniuria.

Ad id idem auctor alius citatus ibidem, numero. 160. vxorem posse pariter subuenire fratribus suis pauperibus, miserè atque afflicte, iuxta suum statum viuentibus. Id quod est satis rationi consentaneum: pro eoque facit lex Mutus ff. de iure dotium his verbis: Manente matrimonio non perditur vxori, ob has causas dos reddi potest, vt se suosque alat, vt fudum idoneum emat, vt in exilium vel in insulam relegato parenti præstet alimenta, aut vt egentem virum, fratrem, sororemue sustineat. Quæ lex cum sit iusta, & rationabilis, iniuste & irrationabiliter maritus impedit vxorem, illius beneficio vi. Vnde si hæc ab illo licentiam petens, prout debet, non potest eam obtinere, ne quidem per viam iustitiæ, non videtur à ratione alienum, quod ipsa occultè possit de suo, sine alterius detrimento, necessaria ministrare fratri, aut forori grauius indigenti, aut secundum rationem sui status, miserè egenti; nimirum quia vel laborare non potest, vel non decet vt laboret.

Sextus casus fundatur in eo quod idem Petrus à Nauarr. in præc. num. 115. & 116. tenet cum Couar. contra Nauarrum: vxorem seruat conditionibus iustæ compensationis (de quibus tamalij passim, quam ipse Nauarr. in Enchir. cap. 17. num. 112. 113. & 114.) posse tantumdem de bonis mariti occultè accipere, quantum ab illo læsa est ac damnificata in eo, quod bona ipsius, siue propria siue etiam communia, illicitè dissipauerit, aut alienauerit in magna quantitate, siue ipsius consensu. Nam vxor habet dominium & possessionem talium bonorum: vir autem solummodo administrationem: quo fit, vt ea alienare possit tantum ex causa rationabili & in ea quantitate quæ non præsumatur esse in fraudem vxoris: alioquin enim non esset administratio, sed dissipatio eorumdem bonorum.

Aduerte verò istud non esse extendendum ad casum in quo talis bonorum perditio esset ex contractu oneroso: vt exemptione, & venditione, vel conductione, aut similibus: quia talium respectu sicut lucra: ita & damna sunt vxori cum viro communia; Quod idem auctor in fine citati numeri 116. ex Corduba, & Sylu. annotans, insert non videtur, quod de perditis à marito per ludum, liceat vxori facere prædictam compensationem: quoniam maritus per ludum vt perdere, sic & lucrari potest ex fortuna & industria.

Censuram saluo meliori iudicio addi posse casum septimum: scilicet, in quo vxori dedecus esset inter compares, si ipsa non faceret eleemosynas moderatas, sola tenacitate, vel alio inordinato mariti affectu eam prohibente. Tunc enim posse eas facere nescio marito, inde doceri videtur; quod ipsa non sit ancilla sed sociæ; nec sit expers administrationis familiaris, quamuis subiecta viro tanquam familiaris capiti; quodque non perinde ac filio, vir debeat ei sustentationem qualem i-

ple voluerit, sed decentem pro qualitate status & facultatum: in cuius sustentationis quasi pretium, dotem illi tradidit, & obsequium operasque suas obligas illi habet. Ad decentem autem sustentationem pertinent ea quæ mulieres illius conditionis, & status habere, & facere solent communiter. Quare irrationabiliter videtur vir eiusmodi sumptus vxori prohibere. Et ideo ipsa non videtur teneri tali prohibitioni acquiescere: nisi intercedat peculiaris aliqua ratio, cur potius ei, quam aliis suæ conditionis & status mediocribus mulieribus, similes sumptus interdici debeant; vt esset, si denirent ad maiorem paupertatem, quam fit aliorum sui status; aut plures haberent liberos: nam tunc æquitas exigit, vt & vtriusque sumptus temperentur, & vt mulier pareat viro non egredienti fines æquitatis. Immo in dubio parere quoque tenetur; neque ab illo plus exigere debet, quam quæ communia sunt mediocribus sui status.

Octauum documentum est. Religiosam, qui toti alicui religiose familiæ præest, & habet supremam illius administrationem, purè Abbatem, vel autoritate simili præditum in domo & familia religiosa: non modò posse facere eleemosynam; sed etiam teneri quidquid superest ultra necessitates monasterij, erogare in pias causas: iuxta illud Christi Luca 11. Quod superest date eleemosynam. In quam sententiam citatur cap. Quarta tua. 12. quæst. 7. cui Abulès. ad cap. 6. D. Matth. quæst. 60. rationem addit: quia ad Abbatem & eiusmodi alios pertinet considerare totale bonum monasterij, atque adeo iudicare quid in eo sit necessarium, & quid ita superabundans vt possit & debeat in eleemosynam dari; iuxta fidelium voluntatem à quibus largita sunt monasterio: quæ non fuit vt Monachi diuites efficerentur, cum profiteantur paupertatem: sed solum vt sustentarentur: ac quod eorum sustentationi superesset, in alios pauperes erogaretur: de quo quidem superabundante, non est iudicandum tantum secundum necessitates præsentis: sed etiam secundum eas quæ probabiliter possunt euenire, vt bene idem Abulensis ibid. ostendit.

CAPVT VIGESIMVMSECVNDVM

De bonis de quibus fieri debet eleemosyna.

S V M M A R I V M.

- 284 Bonorum varia distinctio.
- 285 De bonis quæ possidentur in communi, quomodo possint fieri eleemosyna.
- 286 Ex bonis alienis extra necessitatem extremam, non potest eleemosyna licite fieri, sine domini consensu.
- 287 De bonis illicitè acquisitis quæ certis personis restituenda sunt, nec debet fieri eleemosyna.
- 288 quæ sint talia bona.
- 289 De eorum numero esse acquisita per iuramentum.
- 290 Quando sint item ea quæ Aduocati, Medici, & operantes manibus accipiunt supra iustum stipendium.
- 291 Quando acquisita per ludum non possint dari in eleemosynam.
- 292 Illicitè acquisita quæ nec retineri possunt, nec certis personis restituenda sunt, dari debent in eleemosynam.
- 293 De illicitè acquisitis quæ retineri possunt, eleemosyna potest fieri, dummodo visetur scandalum & quando de acquisitis per meretricium.
- 294 De acquisitis per artes & actiones prohibitas.

AD huius rei explicationem, distinguendum est de bonis quædam enim sunt licitè acquisita, & quædam illicitè: illorumque alia possidentur vt propria, quorum scilicet dominium soli possidenti competit: & alia vt communia, quorum videlicet dominium pluribus competit in communi. Horum autem, illicitè inquam acquisitorum, quædam certis personis restituenda sunt, nempe iis quæ læsæ sunt illicitè accipiendo: cuius generis bona censentur esse, quæ per furtum, rapinam, concussionem, iniustè incussum metum, fraudem, aliæ id genus media, sunt acquisita. Quædam verò licet certis personis restituenda non sint, licitè tamen retineri non possunt: cuiusmodi censentur quæ per simoniam aliudue peccatum quo pretium accipitur pro eo quod dandum fuit gratis, sunt acquisita. Quædam demum quæ quamuis turpiter acquisita sint, licitè tamen, vt